

TEKNOLOGIYA

6

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
6-sinfi uchun darslik

O'zbekiston Respublikasi
Xalq ta'limi vazirligi tomonidan
tavsiya etilgan

TOSHKENT – 2021

UO'K 37.016:331(075.3)
KBK 74.263ya72
T 44

**Sharipov Sh. S., Qo'ysinov O. A., Toxirov O'. O.,
Abdullayeva Q. M., Nasrullayeva F. A., Madaipov A. A.**

Texnologiya [Matn] : 6-sinf uchun darslik / – Toshkent : Respublika
ta'lim markazi, 2021. – 240 b.

Taqrizchilar:

- D. N. Mamatov** – Toshkent shahridagi ADJU universiteti O'quv-uslubiy bo'lim boshlig'i, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;
- Z. S. Shamsieva** – Ilmiy va pedagogik xizmatlar markazi direktori;
- R. M. Ibragimov** – Jizzax viloyati, Zarbdor tumanidagi 1-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi "Texnologiya" fani o'qituvchisi;
- N. M. Alovddinova** – Respublika ta'lim markazi "Texnologiya" fani metodisti;
- D. A. Zokirova** – Toshkent shahri, Yunusobod tumanidagi 235-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi "Texnologiya" fani o'qituvchisi.

SHARTLI BELGILAR

Amaliy
mashg'ulot

Jihozlar

Ishni bajarish
tartibi

Loyiha
ishi

Muammoli
topshiriq

Mustahkamlash
uchun savollar

DIQQAT!

Darslikni to'ldiruvchi raqamli
tashkil etuvchilarga o'tish uchun
QR Code yoki **vab-saytdan**
foydalaning.

dr.rtm.uz

Respublika maqsadli kitob jamg'armasi mablag'lari
hisobidan chop etildi.

01 TEXNOLOGIYA VA DIZAYN YO'NALISHI

I BOB. ZAMONAVIY TEXNIKA VA TEXNOLOGIYALAR

- 1-§. Zamonaviy materiallarga ishlov beruvchi texnika va texnologiyalar.
Maishiy texnika.....8
- 2-§. Xonani tozalash hamda namlikni saqlashda qo'llaniladigan maishiy texnika va texnologiyalar.....10

II BOB. MATERIALLARGA ISHLOV BERISH TEXNOLOGIYASI

II.1. Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi

- 3-§. Yog'och va yog'och materiallarni tayyorlash jarayoni.....14
- 4-§. Yog'ochning fizik va mexanik xossalari.....16
- 1-amaliy mashg'ulot19
- 5-§. Zamonaviy o'lchash va rejalash asboblari.....20
- 6-§. Yog'ochga ishlov beruvchi qo'l va elektr (o'yish-teshish) asboblardan foydalanish texnologiyasi.....23
- 7-§. Yog'och va yog'och materiallariga badiiy ishlov berish27
- 2-amaliy mashg'ulot29
- 8-§. Yog'och buyumlarni bo'yash texnologiyasi30
- 3-amaliy mashg'ulot31
- 9-§. Yog'och buyumlarni duradgorlik usulida biriktirish texnologiyasi.....33
- 4-amaliy mashg'ulot35

II.2. Metallga ishlov berish texnologiyasi

- 10-§. Metallarning fizik, mexanik va texnologik xossalari37
- 5-amaliy mashg'ulot39
- 11-§. Nazorat-o'lchash asboblari39
- 6-amaliy mashg'ulot42
- 12-§. Metall va plastmassa materiallarini chilangarlik arrasi bilan kesish43
- 7-amaliy mashg'ulot45

- 13-§. Metallarni qirqish48
- 8-amaliy mashg'ulot54
- 14-§. Metall va plastmassa materiallarni egovlash54
- 9-amaliy mashg'ulot56
- 10-amaliy mashg'ulot57
- 11-amaliy mashg'ulot58

II.3. Kompozit materiallar

- 15-§. Kauchuk to'g'risida umumiy ma'lumot60
- 16-§. Rezina. Rezina turlari va xossalari ...62
- 17-§. Keramika. Keramika turlari va xossalari63
- 18-§. Plastmassa. Uning turlari, ishlatilish sohalari, olinish usullari65
- 12-amaliy mashg'ulot67
- 13-amaliy mashg'ulot68

III BOB. IJTIMOY-IQTISODIY TEXNOLOGIYA ASOSLARI

- 19-§. Devorga o'rnatiladigan buyumlarni qotirish usullari74
- 14-amaliy mashg'ulot78
- 20-§. Santexnika elementlarini ta'mirlash texnikasi. Sifon79
- 15-amaliy mashg'ulot80

02 SERVIS XIZMATI YO'NALISHI

I BOB. OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARIGA ISHLOV BERISH TEXNOLOGIYASI

I.1. Umumiy tushunchalar

- 1-§. Ovqatlanish ratsioni. Oziq-ovqat mahsulotlarining ozuqaviy qiymati. Ovqatlanish me'yori. Oshpazlik mutaxassisligi haqida ma'lumot.....83
- 1-amaliy mashg'ulot85

I.2. Asbob-uskunalar, moslamalar va ulardan foydalanish

- 2-§. Taom tayyorlashning xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiyena qoidalari. Oshxona jihozlaridan (chinni, shisha, sopol, metall kabi) to'g'ri foydalanish tartibi86

3-§. Dasturxon tuzash. Tushlik dasturxonini tayyorlash qoidalari	88
2-amaliy mashg'ulot	89

I.3. Taomlar tayyorlash texnologiyasi

4-§. Sut va sut mahsulotlari turlari, sifatiga bo'lgan talablar, saqlanishi va muddati	90
3-amaliy mashg'ulot	91

5-§. Un va don mahsulotlari. Ularning ozuqaviy qiymati. Ularning sifatini aniqlash va saqlash tartibi.

Makaron mahsulotlarining turlari	92
4-amaliy mashg'ulot	94

6-§. Milliy taolar tayyorlash. Tushlik dasturxonini uchun suyuq va quyuq taomlar tayyorlash texnologiyasi

5-amaliy mashg'ulot	97
6-amaliy mashg'ulot	99

7-§. Dasturxon, salftka-sochiqlarning turlari, ulardan foydalanish, saqlash va yuvish.

Tushlik uchun dasturxon tuzash	101
7-amaliy mashg'ulot	102

II BOB. MATERIALLARGA ISHLOV BERISH TEXNOLOGIYASI

II.1. Umumiy tushunchalar

8-§. Jun va ipak tolali gazlamalar, ularning olinishi. Jun va ipak tolalarning xossalari..	103
8-amaliy mashg'ulot	105

9-§. Gazlamalarning to'qilishi.

Atlas va satin to'qish.....	106
9-amaliy mashg'ulot	107

II.2. Asbob-uskunalar va ulardan foydalanish

10-§. Furnitura va uning turlari haqida umumiy ma'lumot.....	108
10-amaliy mashg'ulot	110

III.3. Mashina, mexanizm, stanoklar va ulardan foydalanish

11-§. Tikuv mashina ignasi. Mashina ignasi turlari haqida ma'lumot berish. Mashina ignasini o'rnatish tartibi. Xavfsizlik texnikasi qoidalari rioya qilish.....

11-amaliy mashg'ulot	111
12-§. Tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanik vositalardan foydalanish	113

11-amaliy mashg'ulot	114
12-amaliy mashg'ulot	115
13-amaliy mashg'ulot	116

13-§. Tikuv mashinasida choklarni bajarish texnologiyasi. Tikuvchilik buyumlari chetlari, burmalari, buklovlari, molniyalariga ishlov berish qoidalari

II.4. Mahsulotlar ishlab chiqarish texnologiyasi

14-§. Beldan kiyiladigan kiyim turlari.

Yubkalar. O'lchov olish	119
14-amaliy mashg'ulot	120

15-amaliy mashg'ulot	122
----------------------------	-----

16-amaliy mashg'ulot	126
----------------------------	-----

17-amaliy mashg'ulot	129
----------------------------	-----

18-amaliy mashg'ulot	132
----------------------------	-----

19-amaliy mashg'ulot	133
----------------------------	-----

15-§. Zardo'zlik san'ati. Zardo'zlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar. Zardo'zlikda ishlatiladigan naqsh turlari. Kartonga naqsh (gul) tushirish va qirqish.....

20-amaliy mashg'ulot.....	138
---------------------------	-----

16-§. Zar ipni o'rash. Zamindo'zi yoki guldo'zi usulida tikish

21-amaliy mashg'ulot	143
----------------------------	-----

22-amaliy mashg'ulot.....	145
---------------------------	-----

17-§. Nozmunchoq (biser). Nozmunchoq to'qish uchun zarur xomashyo va moslamalar. Nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qish

23-amaliy mashg'ulot.....	147
---------------------------	-----

18-§. Sumkaning turlari. Sumkaga andaza tayyorlash va bichish.....

24-amaliy mashg'ulot.....	148
---------------------------	-----

25-amaliy mashg'ulot.....	151
---------------------------	-----

III BOB. IJTIMOY-IQTISODIY TEXNOLOGIYA ASOSLARI

19-§. Oilaviy xarajatlarni hisoblash. Oziq-ovqat xarajatlari va ularni iqtisod qilish yo'llari

19-§. Oilaviy xarajatlarni hisoblash. Oziq-ovqat xarajatlari va ularni iqtisod qilish yo'llari	154
20-§. Maishiy kimyoviy vositalar. Ulardan foydalanish texnologiyasi, xavfsizlik texnikasi qoidalari	155

03 QISHLOQ XO'JALIGI TEKNOLOGIYALARI YO'NALISHI

I BOB. AGROTEKNIKA

1-§. Tuproq turi, sifati va hosildorligi	160
1-amaliy mashg'ulot	162
2-§. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agroteknika jarayonlari	163
3-§. O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari	165
4-§. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari	167
2-amaliy mashg'ulot	168
3-amaliy mashg'ulot	170

II BOB. QISHLOQ XO'JALIGI ASBOB-USKUNALARI, MASHINALARI VA ULARDAN FOYDALANISH

5-§. Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari	171
6-§. Traktor, uning turlari va tuzilishi	172
7-§. Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan kultivator turlari va vazifalari	175
4-amaliy mashg'ulot	177

III BOB. BOG'DORCHILIK

8-§. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi yo'nalishlari (bog'dorchilik, uzumchilik, gulchilik)	178
9-§. Bog'dorchilikda qo'llaniladigan asbob-uskunalar (bog'dorchilik pichog'i va tok qaychilari)	183
10-§. Bog'dorchilikda qo'llaniladigan maxsus asbob-uskunalar	185
5-amaliy mashg'ulot	187
6-amaliy mashg'ulot	189
7-amaliy mashg'ulot	192

IV BOB. CHORVACHILIK ASOSLARI

11-§. Chorvachilik, chorva hayvonlarni saqlash va parvarish qilish	194
12-§. Hayvonlarga ozuqa tayyorlash va ularni boqish	197
8-amaliy mashg'ulot	200
13-§. Otlarni parvarish qilish texnologiyasi	200
9-amaliy mashg'ulot	203
14-§. Quyonlarni parvarish qilish texnologiyasi	204
10-amaliy mashg'ulot	206
15-§. Baliqlarni parvarish qilish texnologiyasi	208
11-amaliy mashg'ulot	210

04 TEKNOLOGIYA VA DIZAYN, SERVIS XIZMATI BA QISHLOQ XO'JALIGI TEKNOLOGIYASI YO'NALISHLARI

ROBOTOTEKNIKA ASOSLARI

1-§. Arduino. Arduino va uning imkoniyatlari	213
1-amaliy mashg'ulot	214
1-loyiha ishi	217
2-amaliy mashg'ulot	220
2-§. If shart operatori bilan tanishish	225
3-amaliy mashg'ulot	226
4-amaliy mashg'ulot	227
5-amaliy mashg'ulot	230
6-amaliy mashg'ulot	232
2-loyiha ishi	235
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati	238

SO'Z BOSHI

Aziz o'quvchi! O'tgan yillar davomida Siz "Texnologiya" faniga oid ko'plab bilimlarni o'rgandingiz hamda ijodiy ishlarni mustaqil ravishda bajarib keldingiz. Endi olgan bilim, ko'nikma va malakalaringizni yanada mustahkamlagan holda, o'z qo'llaringiz bilan har xil materiallardan chiroyli buyumlar, turli mexanizmlar asosida harakatlanuvchi sodda jihozlar, robototexnika elementlari yordamida aqlli texnika va texnologiyalarni yasashni o'rganasiz.

Zamonaviy fan-texnika taraqqiyoti yangi materiallar, ularning xossa va xususiyatlari, texnik obyekt va texnologik jarayonlarga oid ma'lumotlarni o'rganishni talab etmoqda. Chunki intellektual qobiliyatga ega shaxs texnik obyekt, texnologik jarayon, maxsus va umummehnat operatsiyalarini bilishi hamda mahsulot tayyorlash ketma-ketligi, tayyor mahsulot sifatini tahlil qila olishi zarur. Zero, texnologik jarayonlar bajarilishi bo'yicha tegishli xulosa chiqarish, mehnat operatsiyalari hamda mahsulot sifatini baholay olish muhim ahamiyat kasb etadi. Mashg'ulotlar davomida zamonaviy texnika va texnologiya, asbob-uskuna, moslama va dastgohlardan foydalana olish, ishni raqamli texnika va texnologiyalar asosida tashkil etish hamda boshqarish bo'yicha dastlabki bilimlarga ega bo'lasiz.

Aziz o'quvchi! Siz buyuk kelajakni yaratuvchi, yangi texnologiyalarni hayotga tatbiq etuvchi, buning natijasida mamlakatimiz rivojiga ulkan hissa qo'shuvchi shaxs hisoblanasiz.

Mazkur yangi avlod darsligi asosida olgan bilimlaringiz kelajak hayotingizda muhim o'rin egallaydigan amaliy mehnat faoliyatiga tayyorgarlik ko'rishingizda hamda o'zingiz qiziqqan kasb-hunar turlaridan birini to'g'ri tanlashingizda Sizga yaqindan yordam beradi, deb ishonamiz.

Mualliflar

01

TEXNOLOGIYA VA DIZAYN YO'NALISHI

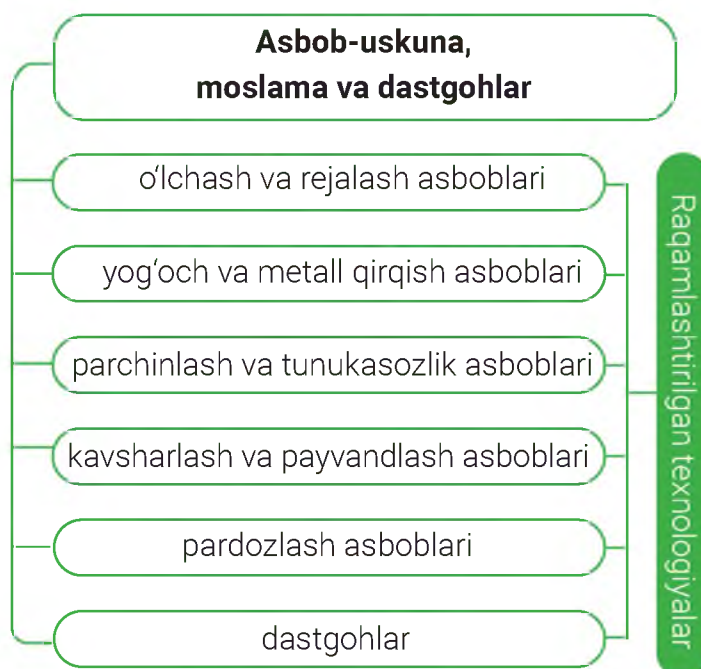

I BOB. ZAMONAVIY TEXNIKA VA TEKNOLOGIYALAR

1-§. ZAMONAVIY MATERIALLARGA ISHLOV BERUVCHI TEXNIKA VA TEKNOLOGIYALAR. MAISHIY TEXNIKA

Raqamli texnologiyalarning sanoat va ishlab chiqarish sohalariga kirib kelishi natijasida yog'och, metall, polimer, kompozit, keramika kabi materiallarni qayta ishlash, ularning chiqindilaridan ham samarali foydalanish asosida yangi turdagi materiallar ishlab chiqarilmoqda. Yangi materiallarni ishlab chiqarishda zamonaviy texnika va texnologiyalardan samarali foydalanilmoqda.

Diqqat qiling!

Raqamli texnologiyalar – ma'lum bir ketma-ketlik va chastotalarda kodli impulslarni yozish uchun elektron hisoblash mashinalaridan foydalaniladigan texnologiyalar.

Hozirda materiallarga ishlov berishda zamonaviy texnika va texnologiyalardan keng foydalanilmoqda (1-rasm).

1. Lazerli metr
(dalnomer)

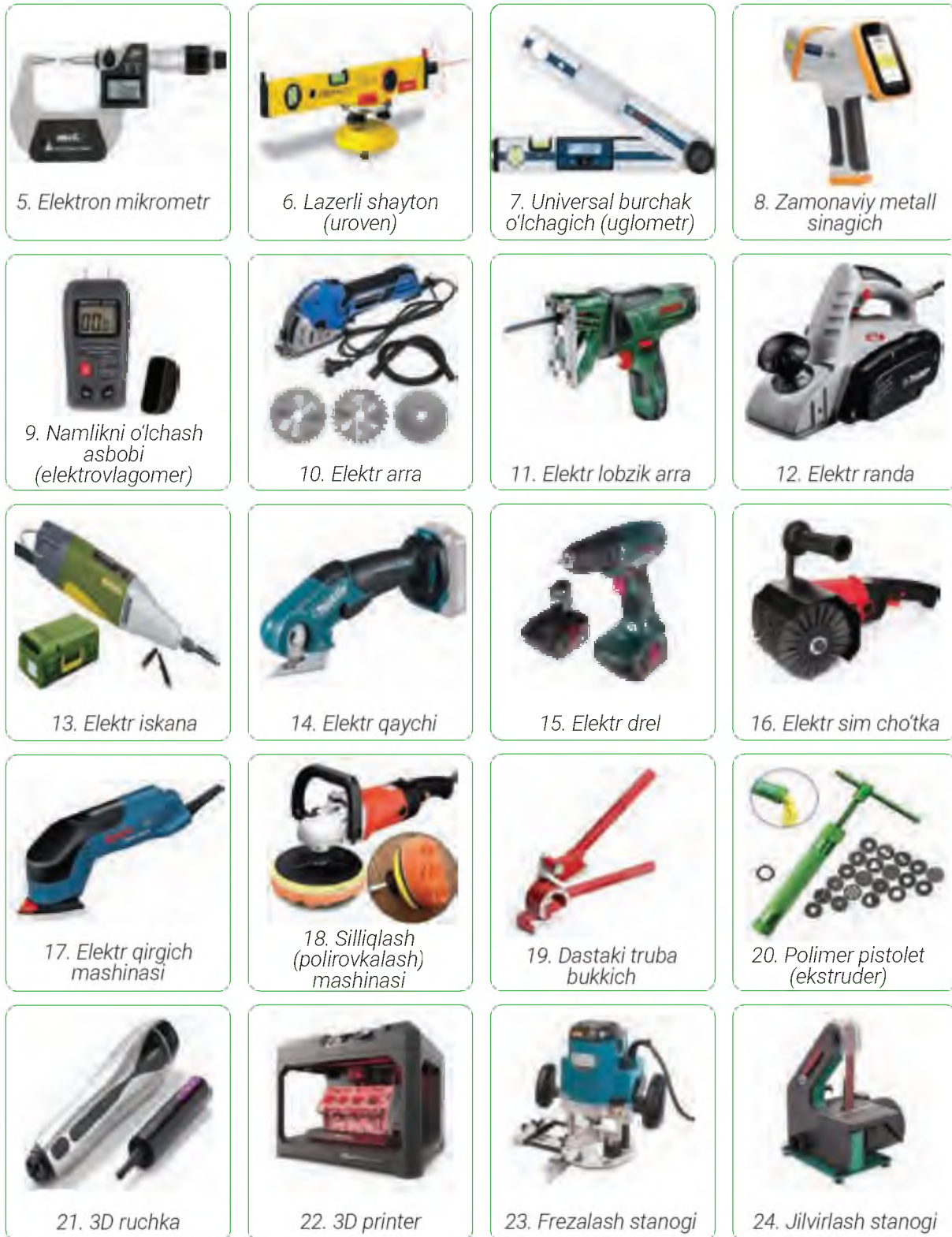
2. Elektron
kronsirkul

3. Elektron
nutromer

4. Elektron
shtangensirkul

1-rasm. Zamonaviy texnika va texnologiyalar

Kundalik hayotda foydalanilayotgan zamonaviy maishiy texnika va texnologiyalar axborot texnologiyalari asosida raqamlashtirilgan holda ishlab chiqarilmoqda. Ularni umumiy nom bilan "Aqlli texnika va texnologiyalar" deb yuritish mumkin.

Mustahkamlash uchun savollar

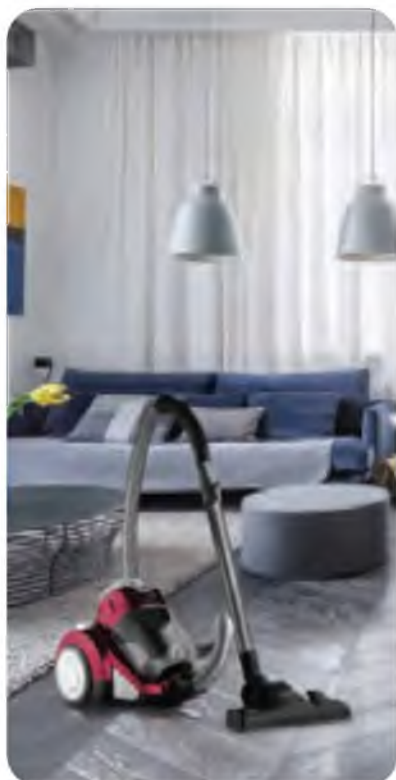

1. Zamonaviy texnika va texnologiyalarning rivojlanishida axborot texnologiyalarining ahamiyati qanday?
2. Raqamli texnologiya deganda nimani tushunasiz?
3. Qanday zamonaviy texnika va texnologiyalarni bilasiz? Ulardan foydalana olasizmi?
4. Kundalik turmushda foydalanilayotgan zamonaviy maishiy texnika va texnologiyalarni sanab bering.

2-§. XONANI TOZALASH HAMDA NAMLIKNI SAQLASHDA QO'LLANILADIGAN MAISHIY TEXNIKA VA TEKNOLOGIYALAR

Uy-ro'zg'or ishlarini samarali tashkil qilishda ko'plab zamonaviy maishiy texnika va texnologiyalar ko'magiga tayanamiz. Ular sirasiga changyutkich, robot-oyna tozalagich, konditsioner, ventilator kabilarni kiritish mumkin.

Changyutkich turlari:

a) Konteynerli;

b) Qopli;

d) Siklonli.

Changyutkich teleskopik trubasi

Hepa filtri va shlang

vab-saytimiz: Zokirjon.com

Zokirjon.com vab-sayti orqali o'zingiz uchun kerakli ma'lumotlarni yuklab oling.

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga telegram orqali bog'lanishingiz yoki nza456, nza445 izlab telegramdan yozishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi.

6-sinf texnologiya darsligini to'liq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To'lov uchun: HUMO 9860230104973329

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To'liq holda olganingizdan so'ng:
Faqat o'zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali vab-saytlarga joylamang.

Kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.

Bizni hizmatdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling!

Bizda maktablar uchun quydagi hujjatlar mavjud

- 1. 1-11-Sinflar uchun sinf soati ish reja va konspektlari**
- 2. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan to'garak hujjatlari**
- 3. Sinf rahbar hujjatlari**
- 4. Metodbirlashma hujjatlari**
- 5. Ustama hujjatlari**
- 6. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan konspektlar**
- 7. 1-11-Sinflar uchun Ish rejalar (Taqvim mavzu rejalar)**
- 8. Darsliklarning elektron varianti**
- 9. Maktab ish hujjatlari**
- 10. Direktor ish hujjatlari**
- 11. MMIBDO' ish hujjatlari**
- 12. O'IBDO' ish hujjatlari**
- 13. Psixolog hujjatlari**
- 14. Xotin-qizlar qo'mitasi ish hujjatlari**
- 15. Kutubxona mudirasi ish hujjatlari**
- 16. Besh tashabbus hujjatlari**
- 17. Ochiq dars ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar**